

زانكۆی سه‌لاحه‌دین
کۆلیژی به‌ریوه‌بردن و ئابوری
به‌شی ریکخراوه گه‌شتیاریه‌کان

رپۆرتیک ده‌باره‌ی {قشله‌ی کۆیه}

بابه‌ت: ریه‌ری گه‌شتیاری

سه‌ریه‌رشته‌ی :م.رۆژان

ئاماده‌ کردنی :-

فاطمه‌ ساير

محمد بورهان

زريان

ايوب ناجی

گۆفان مسعود

به‌روار: ۲۰۲۳/۱۰/۱۹

۲۰۲-۲۰۲۳

ناوٲرؤك

١. كور تهيك ٲر بارهه گهشهكه

٢. ٲرؤكرامهه گهشهكه

٣. زانهارهه ٲر بارهه ئامرازهه گواستهوه

٤. تهچوهه گهشهكه

٥. ٲمهنهه ناچهكه

٦. زانهارهه ٲر بارهه قشلهه كوئه

٧. ٲهشههار

٨. ٲرئهناام

۱. باسیک دەر باره‌ی گه‌شته‌که

به خوشحالیه‌وه وه‌کو قوتابیانی قوناغی سینی زانکوی سلاحه‌دین کۆلیژی به‌ریوه‌بردن و ئابووری به‌شی ریکخراوه گه‌شتیاریه‌کان هه‌لساین به ریکخستن و ئەنجام دانی گه‌شتیکی زانستی به ریبهری هه‌ر پینج قوتابی (فاطمه – محمد – زریان – ایوب – گوڤان) بو قشله‌ی کویه. قشله‌ی کویه شوینیکی کۆن و ریری نی ناوچه‌که‌یه میژوو هه‌که‌ی ئەگه‌ر یته‌وه بو ماوه‌ییکی زور به‌ر له ئیستا ئەگه‌ر یته‌وه بو سه‌رده‌می ده‌سته‌ه‌لاتداری عوسمانیه‌کان که بو خۆپاریزی پاسه‌وانی به‌کاریانه‌یناوه له شوینیکی به‌رز دروست کراوه بو بینین و کۆنترۆل کردنی دهره‌وه‌ی ناوچه‌که و زال بوون به‌سه‌ر دوژمنه‌کانیان که کاتی ئەنجامدانی هه‌ر هیرشی به مه‌به‌ستی داگیرکردنی ناوچه‌که و قه‌لاکه

پيشهكى

نهمرو گهشتيكي خوئ و تاييقت نهنجام نهدهين، نهوكهسهي قهدري شتهكونهكان نهزانيت بي گومان قهدري شتهتازةكانيش نازانيت، نيمه خاوهني كومهليك ميژووي جوانين وهخاوهني كومهليك كهلهپور و شوينهوارى جوانين نهكري نه شوينهوارانه ببيته جيگروهوي كهترتي نهوت ياخود هتر كهترتيك لهكهترتهكاني تر كهدهتوانين حوكمهت پشتهي بي ببهستيت وه ههميش باري نابووري خهلكي بي باش دهبيت وهكومهليك ههلي كار دهست دهكهويت لهوسيكتهروه زور زور پيوسته كه نيمه شوينهكونهكاني خوئ بوويت چونكه لهولاتاني دهروه خهلك بهتامهزروهه بليتي شوينهكهشتيارهكان و شوينه شوينهواريهكان نهكرن تايبيين بهلام لهكاتيك نيمه شوينهكانمان بهخورهيه بوخودي خوئ وبو گهشتياراني بيانيش بهخورهيه بوئه نهبي نيمهريزي لي بگرين وگرينگي بي بهدين .

(بهخير بين بو شاري كويه)

لهكورستان بهشيوهكي گهشتي (۳۶۰۰) شويني شوينهواريمان ههيه، بهلام له ژمارهيه بهنزيكهيه (۱۸۰) شويني شوينهواريمان ههيه لهوراتي كويه، جگه لهوهيه (۱۷۰) خانوو وخاني كهلهپووري ههيه، وراتي كويه شوينكي دهولههمهندي ههيه لهرووي شوينهواريهوه نهوهيه شايهني باسه كهگهشتياراني بياني و خواري و عيراق وهخويندكارهكان لهسههروهتايهوه تاوهكو زانكو و پهيمانگاناكان تهنها روو له(قهشله و سي خانووي كهلهپووري دهكهن كه نوژهن كراونهتهوه، خانوهكانيش برينين له (كهمالي حاجي مهجيد و مهلا عهبدولمهجيد، حاجي تهها) لهگهلا ناو قهشلهي كويه كه شوينكي ناوهدانه، لهگهلا چهندين شويني شوينهوارى ترههيه له كويه وهك(خان +قهلا +حهمام +كهنيسه +مزگهوت) ههيه لهوراتي كويه.

قشلةي كؤية

يةكيكة لةشوينةقوارة ديرينةكان كةدةكقوينة ناوةراستي شاري كؤية و دةروانيتها سقر هةردوولاي، لةسقر بقرزايي گرديكة بةككؤن ناسراوة، بةلاي روژئاوا بةدووري (٢٠) كم لةچةقي شارؤچكهي كؤيةدوورة، وةلة دوو نهؤم بيك هاتووة، ئةم قةلاية لةلاين عوسمانيةكان دروست كراوة لةم سقردمة چةندين قةلا تر لةشارةكاني تر دروست كردوة و كؤيةش يةكيك بووة لةو شارانهي كة گرينگي و بةهاي خؤي هةبووة لةو سقردمة، قشلةي كؤيةش وةك ئاماژةمان پيدا دةگتريتهوة بوؤ سقردمةمي (مدحت پاشا) كةوالي عوسمانيةكان بووة لةبةغدا لةسالةكاني (١٨٦٩-١٨٧٢) ز لةشوينيكي بقرز بنيات نراوةو هةروةها قشلةي كؤية بةواتاي سقر بازگتديت بيكهاتهي قشلة لةشيوةي (چوارگؤشةكي ناريك دروست كراوة كة برينين لة بةشي (باكوور + باشوور + روژهاللات + روژئاوا) .

زانباری دهربارهی قشلهی کویه

قشلهی کویه (قه لای کویه)

یه کیکه له و شوینه واره دیرینانه که ده که ویته ناوه راستی شاری کویه و له سه ر به رزایی گردیکه که به (که کون (ناسراوه (۱) به لای روژ ناوا به دووری (۲۰) کم له چه قی

شاروچکه ی کویه دووره وه له دوور نهوم پیک هاتووه.

شیکردنه وه ی ناوی قشله

(قه لا) خانووی بنکه ی سوپاو سه ربازانه بووله زمانی کوردیدا چه ند ناویکی جیاوازی هه یه که ده (ده ر قه ل قه لا , قه لات که لات) ی پنده نین له سه رکیو دروست ده کریت. هه ندی کات به مانی خان وناغا ده وترا (قه لا) له به ر گه وره یی و قایمی, زوربه ی کات له شوینه سه خت و به رزه کان دروست ده کرا.

هه روه ها ماموستا (طاهر احمد حویزی) له کتیبه که یدا به ننوی (قشلاغ) ناوی هیناوه که به تورکی وای پی ده نین به مانای چینی زستانه یه (۲) بویه (زیدان برادوستی) واده بینی که (قشلاغ) به واتای نه و بینایه دیت که سه ربازه کان له و درزی زستاندا له ناویدا ده مینهوه.

میژووی دروست کردنی قشله ی کویه

سه باره ت به دروست کردنی قشله ی کویه چه ند بو چونیکی جیاواز
هه یه, یه کیك له وبو له حکومه تی (محمد بیگی ۱۲۲۵ هـ) چوونانه
میژوویی دروستکردنی ده گه رینینه وه بو سالی (رومی) دروستکراوه
که له ده ست خه تیکی فارسیدا نووسراوه (۱) وه هه ندیکی تر ده
گورینینه وه بو سه رده می مه مالیک (۲) وه سه رچاوه یه کی تر
میژووی دروست کردنی ده گه رینینه وه بو نیوه ی دووه می سه ده ی
نوزده له سه رده می والی عوسمانی (میدحت پاشا (۲) که والی
عوسمانی بووله به غذا گرینگی زوری داوه به دروست کردنی قه لا له
(۱۸۶۹ز-۱۸۷۲ز) و قوتابخانه ی سه ربازی له ناوچه شاخاویه کانی
کوردستان بو نه وه ی به رگریه گی به هیز بکات له دژی سه فه ویه کان
(۳) به لام (عوسمان مام یحیی) وای بو ده چیت که له سه رده می وه
سمان پاشای قوچاغ له سالی (۱۳۵۰ ز) دروست کرابی

شیوازی دروست کردنی قشله:- به شیوازیکی نه ندازه یی دروست
کراوه که رووبه ری (۹۰۰۰) مه تر چوار گوشه ده بیت, دریژیه که ی
(۱۰۰م) و پانیشی (۹۰م), چوار قوفلی له هه رچوار گوشه یه که یه وه
هه یه که گه وره ترین قه لأبووه له کوردستاندا که به ر له دروست
کردنی قه لاکه چه ندین گورو مه نزلگای پیروز هه بووه, تا ئیستاش هه
ندیکیان ماون وهک تونیلک به ره و خوار سه ید جامی) وه له نیو قولغی
نزیک گوری (با پیر فقی احمد) هه بووه , که له کاتی ته نگانه دا ناویان
لیوه هه لکیشاوه, به لام نه مرو پاشماوه کانی وونبووه

دهروازه:- قه لای کویه یه ك ده رواجه ی هه یه , ده که ویتته ناوه راستی دیواری روژ هه لاتی که میک به لای یکی کراوه یی نیوه بازنه دهست پیده کات باشوردا, سه ره تایی ده رواجه که به (که وانه یه) به رزییه که یی (۲۰۳۰م که وانه ی دووه م راسته وخو ده که ویتته سه ر ده رگایی قه لا, وه نهم که وانه ش به هه مان شیوه ی که وانه یی یه که م پانی ده رواجه که له رووی ده ره وه دا (۳۰, ۵ م) له . وه دریزی نیوان هه ردووکه وانه که بریتی دیواری روژ هه لاتی هاتوته ده ره وه به دریزی (۹۰, ۱م) یه (۳, ۶۰ م) وه پانی (۳, ۴۰) ه له نیوان هه ردوو عه قده که) که وانه یه که به لای راست و چهپدا دوو تاقی کراوه هه یه که دهروانن بهسهر دهروهوی قه لادا.

تویی وه ستاره جه بی:- کاتی خوی له سالی ۱۸۱۸ له قشله ی کویه ته م توپه که بووه به لام له کاتی خوئی بوئه قینی توپ نه بود, به لکو ته نما نام اژه بووه ,بووه مه زان و به ربانگ کردنه وه له سالی ۲۰۱۷ پیاویک به ناوی (خازل) توپه که ی دروست کردووته وه به هه مان شیواز بو جیلی دواي خوم بزانیته بوونی هه بووه.

حهوشهکانی قشله ی کویه

به گه وره ترین حه وشه داده نیرت له هه موو حه وشه ی قه لاکانی تر حه وشه ی قه لای کویه (ه) که له ناوچه که دا هه ن شیوه یه کی لاکیشه یی ناریکی هه یه, و دریزی حه وشه که له لای باکوری (۳۰, ۷۸م) له لای روژ ناوا (۸۴م) به لام له لای باشووری روژ هه لاته وه (۵, ۸۳) له لای

حه وشه ی قه لای کویه

(۷۵,۵۰ م)

نه م حه وشه یه چه ند تاییه تمه ند یه کی هه بووه که بو مه شق پیکردنی سه ربازه کانی به کار هاتووه بؤ کوبونه وه ی سه ربازه کان و له کاتی پشودانیشدا به حه وشه دا ده سورانه

مزگه وتی قه لای کویه:- ده که ویته گوشه ی باشوری به لای روژ ئاوادا نزیك قوله ی باشوری روژئاوای ئهوهی سه لمینراوه بؤمان که ئه م ژووره مزگه وت ته نها ۵,۴ م x ۵۸۰ م) ناواداکه پیوانه که ی (شوینی میحرابه که یه ئاسه واری ماوه ده رگای مزگه وت ده که ویته سه ر حه وشه ی قه لاکه و که وانه یه کی نیوه بازنه یی هه یه . وه هیچ جوړه نوسراویک له ۱ م ۲۵, ۱ م) پیوانه که ی (مزگه وت ته که دا نییه ئه مه ش له به ر گئچ کاری کردنه وه ی دیواره کانی بویه نازانریت که ئایا نووسین ههبووه یان نا.

وه کو ئهمه ی ئهیبین به شی مزگه وت دهکوئته با کوری قه لاکه ئهم به شه هیچ ژووریکي نیه تنها مزگهوتهکهیه وسی گوری تیدایه وهکو(باییره فهقی احمد که بؤ مه بهستی مرازی دلیان حاصل بی سه ردانیاں کردووه و دیواری باکوری قه لاکه (۸۷) مه تره وه بهرزیهکهشی (۲۰.۶) شهش مهتر و بیست سختهیمه و ژماره ی تاقه کانی به شی باکور سازده تاقه به کارهاتوون که پاسهوانهکان کؤنترولی دهرموه ی قه لاکه بکهن و دوژمن ناتوانت دیدی ناوهوه ی ببینیت به شیوه ی که وانه یه

قاوه خانهکه:- ده که ویته به شی باشوور و له م به شه دا شوینی بهخوکردنی

ئهسپ ههبووه و شوینی حه وانه وه ی سه ربازه کانی لیبووه . دریزی به شی باشووری قاوه خانه ی لئییه (۸۷) مه تر و (۲۰) سانتیمه دریزی پانیهکهشی (۶)

مه ترو (۲۰) سه‌ننیمه به‌رزی (۳) مه تره له ۱۹ قه‌وسیش پیکهاتووہ ۲۰ تاق دروست بووه ئەم بەشە پەنجەر تێدایە بۆ رووناکی دروست کراوه ئەم بەشە بۆ شوینی هوانه‌وه‌ی سەربازەکان بە کارهاتووہ به لام ئیستا که ئەببین کراوه به قاوه خانه له لایهن فهرمانگه‌ی شوینه‌وای کۆیه کراوه به کلتور خانه ، گه له ری خانه بۆ ئەوه‌ی خەڵکانی بیانی ناوه یان دەر‌وه‌ی گەشتیاران، خویندکارانی زانکۆ و پەیمانگەکان و قوتابخانەکان سەردانی بکەن ، سەرسام بن بەو شتانە‌ی که هه‌یه له‌ویدا

دلدار

۱۹۱۸ ۱۹۱۸ز

یونسی مه لا ره ئووف له ۲۰ی شوباتی سالی ۱۹۱۸ ز له کویه له دایک بووه بو یه که م جار له رانیه ده چیته قوتابخانه و له خویندن به رده وام ده بیت، تا له سالی (۱۹۴۵) ز کولێژی ماف (حقوق) له به غذا ته واو ده کات و ده بیته پاریزه ر دلدار هوزانفانه کی نیشتمانیپه روه ر بوو شه یدای سروشتی جوانی ولاته که ی بوو هونراوه کانی حاجی قادری کویی و نالی و عه ونی و وه فایی و کوردی و بیکه س و پیره میرد سه رچاوه ی ئیلهامی شیعری دلدارن هه روه ها سروشتی جوان و ره نگینی کوردستان هویه کی سه ره کی بوو له به هره ی شیعری ،دلدار سه ره رای ئە مه ش باری ناخوشی ژبانی خوی و نه و بارودوخه ی که گه لی کورد تیایدا ده ژیا، نه مانه هه موو پیکه وه هه وینی شیعری دلدار ،بوون نه گه ر مه رگ کوتایی به ژبانی کورتی نه هینا با بیگومان بووین له وه ی که دلدار ده بووه لوتکه یه کی به رزی نه ده بیاتی کوردی

یه که م پارچه هونراوه ی له سالی (۱۹۳۵) ز له ژماره (۲)ی گوشاری

پاناکي بلاوکردووہ ته وه.

دلدار له هونراوه كانيدا توانا و به هره بيكي زوري پيشانداوه و خاوه ني فه لسه فه
يه كي به رزيش بووه شه يدای بيروباوه ري كوردايه تي بووه

هونراوه كاني ساده و ره وان و پر ،سوزن به شي زوريان به ده وري بابه تي
نيشتمانپه روه ري و كومه لايه تيدا ده سورينه وه، ديوانيكی چاپكراوی به ناوی
(ديواني دلدار له گه ل ده يان گوتاری به نرخي نه ده بي رامیاری و شابوری له
دوای خوی به جبهيشتوه له ۱۲/۱۱/۱۹۴۸ ز له شاری هه ولير مالناوایی له
كوردستان كردو هه موو ناواته كاني به و ته مه نه كورته برده ژير خاك

۲. پروگرامی گهشتهكه

كاتزمير	كارو چالاكيهكاني گهشتهكه
۸:۳۰	ئاماده بونی قوتابیان
8:55	بهريكهوتن
۹:۳۵	رئست
۱۰:۱۰	گهيشتن
۱۲:۰۰-۱۰:۳۰	مانهوه
01:10	گهيرانهوه

ژماره ی قوتابیان	
کۆی گشتی قوتابیان	۵۰
قوتابیه بهشدار بوهکان	21

۳. زانیاری دەر باره‌ی ئامراز ی گواستنه‌وه

جووری پاس	نیسان - تویتا
ناوی شوڤیر	محد - ده‌ریا
ژماره‌ی پاس	1423 - 36007

۴. تیچوی گهشته‌که

کریمی پاسه‌کان	۱۲۰,۰۰۰ – ۱۲۰,۰۰۰
کۆی گشتی کریمی پاسه‌کان	۲۴۰,۰۰۰
تیچوی یه‌ک کهس	۶۰۰۰
کۆی گشتی تیچوه‌کان	260,000

پیشنیار

پیشنیار هکانمان :-

بوونی پاسی تایبیت به کۆلیژ بو ئهجام دانی گهشتی زانستی.

ئاشناکردنی قوتابیان به کلتور و شوینه کۆن و شوینهواریهکانی ناوخۆ.

مانهوهی کاتیکی زیاتر له شوینهکان بهتایبیت شوینه شوینهواریهکان و کۆنهکان.

وهرگرنتی زۆرتترین زانیاری لهسههر شوینهکان .

پنویسته دهستهی گهشت و گوزار یارمهتی ئهو خویندکارانه بدن که له گهشتیاری
یان بهشیکی سیاحی ئهخوینن له راهینان کردن پیمان له بوارهکه بهتایبیت ریبهری
کردن .

دابین کردنی پنداویستی تایبیت بو خویندکاران له کاتی ئهجامدانی ریبهری وهک
جل و بهرگ و مایکی تایبیت .

دەرئەنجام

دەرئەنجامی ئەم راپۆرتە گەشتینە ئەوهی که ئیمە سوودیکمان بۆ خویندکاران هەبیت بۆ ئەوهی زیاتر ئاشنایی شوینە شوینەواریهکان بن قشلهی کۆپەش یهکیکه لهو شوینە شوینەواریهکانه که زۆرتین گەشتیار سەردانی دهکات سالانه بۆ ئاشنابوون به کلتوری شوینەکه و بینینی ئەو ناوچهیه بهتایبهت قشلهکهی تا ئاشنایی میژووویهکه و ئەو سەردهمه بن که تێیدا دروست کراوه وه میژووی ئەو دهستههلاتانهیی فەرمانه وایان کردوو لهو شوینە.